

SOSYOKÜLTÜREL YAPININ SANATÇI ESERLERİ ÜZERİNDE ŞEKİLLENMESİ

Nihat LEVENT¹

Yeşim AYDOĞAN²

Özet

Sanatçının eserlerinde, doğayla kurduğu derin bağ, kullandığı imgeler aracılığıyla dikkat çekici bir biçimde tuvale yansımaktadır. Ağaç ve yuva kavramları üzerinden şekillenen bu anlatım, yalnızca sanatsal bir ifade olmakla kalmaz, aynı zamanda güçlü bir ekolojik duyarlılığı da temsil eder. Eserlerdeki renk ve dokular, doğanın farklı yönlerini duygu yüklü bir anlatım diliyle yansıtarak, sanatçının çevresel sorunlara karşı geliştirdiği kişisel yaklaşımı belirgin bir şekilde ortaya koyar. Özellikle yapay kuş yuvaları ile doğal denge arasındaki kırılma üzerinden oluşturulan simgesel anlatım, izleyicide doğaya karşı bir farkındalık geliştirme amacı taşımaktadır. Sanatçının yorumlarında, doğa parçalarının sadece yapısal çağrışımlar sunmakla kalmayıp, kültürel birer değer olarak da içselleştirildiği açıkça görülmektedir. Bu durum, sanatçının çevresiyle kurduğu ilişkinin, eserlerindeki estetik arayışlara nasıl yön verdiğini ortaya koymaktadır. Sanatın yalnızca bir ifade aracı olmanın ötesinde, bir farkındalık oluşturma çabası olduğu fikri, araştırma sürecinde daha da belirginleşmiş ve güç kazanmıştır. Elde edilen bulgular, sanatçının eserlerinde kişisel deneyimlerin, duysal bağların ve kültürel belleğin ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yaklaşımı ile yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği temel alınarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar kelime: Resim sanatı, Resimde ağaç, Kuş yuvası, Figüratif anlatım, Simge.

SHAPING SOCIO-CULTURAL STRUCTURE ON ARTIST'S WORKS

Abstract

The connection that the artist has established with nature in his works is reflected to the canvas by drawing attention through the images he uses in his works. This expression, shaped through the concepts of trees and nests, is not only artistic, but also a representation of ecological sensitivity. The colors and textures in the works reflect different aspects of nature with an emotional narrative language and reveal the personal approach the artist has developed towards environmental problems. In particular, the symbolic expression created through the Decoupling between artificial bird nests and the natural balance has the purpose of developing an awareness of nature. In the artist's interpretations, it is seen that nature parts are internalized as cultural values other than structural connotations. This situation reveals how the relationship established by the artist with his environment guides the aesthetic searches in his works. The idea that art is an effort to create awareness other than being an artistic means of expression has gained strength in the research process. The findings obtained show that personal experiences, sensory connections and cultural memory are correlated in the artist's works. The research was conducted on the basis of structured and semi-structured interview technique with case study approach, one of the qualitative research methods.

Key words: Painting art, Tree in painting, Bird's nest, Figurative expression, Icon.

¹ Sorumlu Yazar E-Posta: nihatlavent@gmail.com.

² İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü, yeşim.aydogan@inonu.edu.tr, ORCID: 0000 0001 5952 9396, DOI: 10.22252/ijca.1710460.

1. Giriş

Sanat, bireyin duygu ve düşüncelerini iki boyutlu düzleme aktardığı estetik bir ifade biçimi olarak, tarihsel süreç içerisinde farklı biçimlerde varlığını sürdürmüştür. Mağara resimlerinden günümüz çağdaş sanatına kadar uzanan bu yolculuk, dönemsel ihtiyaçlara ve toplumsal yapıların evrimine paralel olarak biçimsel dönüşümler geçirmiştir (Barrett, 2019: 42). Türk resim sanatı da bu değişimden payını alarak, zaman içinde çağdaş yönelimlerle şekillenmiş ve özgün anlatım biçimleriyle gelişmiştir (Gür, 2019: 27).

Resim sanatının temelinde yer alan dokusal yapı, doğadaki nesnelerin yüzeysel etkilerini sanat yoluyla algılamayı mümkün kılar. Görme ve dokunma duyusuna hitap eden bu unsur, yalnızca biçimsel değil, aynı zamanda anlatımsal bir niteliğe sahiptir (Turani, 1993: 55). Doğal dokuların sanat eserlerine aktarımı hem estetik bir zemin oluşturur hem de sanatçının doğaya yönelik bakış açısını görünür kılar (Çağlarca, 1999: 33). Doğanın çeşitli yapısal özelliklerini taşıyan dokular, örneğin, volkanik kütleler ya da kurak tarlalar, izleyiciye coğrafyanın karakteristik özellikleri hakkında bilgi sunar (Kalmık, 1964: 61). Sanatçının bu dokular üzerinden geliştirdiği anlatım dili, izleyicide yalnızca görsel değil, aynı zamanda hissel bir algı da uyandırır.

Kompozisyonun yapıtaşları olan koordinasyon, eser içerisindeki denge ve vurgu unsurlarının düzenlenmesinde belirleyici bir rol oynar (Özmen, 2020: 9-40). Her bir parça, bütünün anlamını pekiştiren özgün bir işlev üstlenir, bir araya geldiklerinde ise hem düşünsel hem de biçimsel açıdan uyumlu ve tutarlı bir yapı meydana getirirler (Johnson, 2015: 41; Rideal, 2015: 122). Sanatın toplumsal ve kültürel bağlamı göz önüne alındığında, sosyokültürel yapının sanatçı üzerindeki etkisini anlamak kaçınılmazdır. Kültürün bireyde oluşturduğu düşünsel kalıplar, sanatın ifade biçimlerini yönlendirir. Bu nedenle sosyokültürel yapı yalnızca geçmişin değil, güncel gerçekliğin de taşıyıcısıdır (Güzel, 2019a: 97). Kültür kavramının davranış kalıpları kadar düşünsel yönünün de vurgulanması, birey-toplum etkileşimini anlamada kritik bir rol oynamaktadır (Meriç, 1998: 87). Avrupalı kökenli olan "kültür" sözcüğü, farklı toplumlarda çeşitli anlamlar kazanmış, tarih boyunca evrilerek bugünkü çok boyutlu yapısına ulaşmıştır (Aslantürk, 1999: 195). Toplumun örgütlenme biçimiyle ilişkili olarak tanımlanan kültür, bireyin yaşadığı çevreyle olan ilişkisini şekillendirmekte, kolektif yaşamın düzenini oluşturmaktadır (Erkal, 1992: 38). Kültürün belirsizliği üzerine geliştirilen yaklaşımlar, düşünce ile davranış arasındaki ayrımı ortaya koyarak, sosyokültürel yapının anlaşılmasında yeni perspektifler sunmuştur (Özakpınar, 1999: 12). Bu iki düzlem arasında kurulan fark, özellikle sosyolojik açıdan önemli bir teorik temel oluşturur. Bununla birlikte, kültürün yalnızca bireysel tutumlara indirgenmemesi gerektiği de vurgulanmalıdır (Namenvirth, 1987: 7-12). Kızılçelik, sosyokültürel yapının kavramsal çerçevesini ele alırken, kültürel gerçekliklerin tarihsel sürekliliği ile sosyal gerçekliklerin güncel dinamikleri arasındaki ayrımın önemine dikkat çeker. Yazar, bu iki boyutu birbirinden ayırarak derinlemesine bir analiz sunmuş; kültürel yapının anlam ve değerlerle, sosyal yapının ise etkileşim ve işleyişle şekillendiğini belirtmiştir (Kızılçelik, 1991: 30). Bilgiseven ise bu ayrımı mikro süreçler üzerinden çözümleyerek, sosyal ve kültürel olgular arasındaki ilişkiyi daha detaylı biçimde değerlendirmiştir (Bilgiseven, 1982: 110).

Sanatçının doğaya ilişkin duyarlılığı ve bu duyarlılığın sanat aracılığıyla dışa vurumu, kültürel bilincin inşasında önemli bir rol üstlenmektedir. Sanat eğitiminin her düzeyde doğa temelli bilinçle desteklenmesi, bu sürecin sürdürülebilirliği açısından önem taşır. "Sosyokültürel Yapının Sanatçı Eserleri Üzerinde Şekillenmesi" başlığıyla ele alınan bu çalışmada, sanatçının kavramsal yaklaşımı, doğaya dair estetik ve düşünsel yansımalarla birlikte değerlendirilmiş olup, bu yaklaşımın nitel durum çalışması yöntemine dayalı bir araştırma çerçevesinde anlamlandırılması hedeflenmiştir. Katılımcı ve araştırmacı arasındaki etkileşim, veri toplama sürecinin güvenilirliğini artıran önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Atık nesnelerin doğaya ve insan yaşamına verdiği zarar, günümüzde ciddi bir çevresel tehdit olarak öne çıkmakta ve bu durum, kültürel duyarlılığın da zayıflamasına neden olmaktadır. Sanat eğitimi almış bireylerin çevre sorunlarına karşı geliştireceği farkındalık, yalnızca bireysel bir sorumluluk değil, aynı zamanda sosyokültürel değişimi tetikleyebilecek güçlü bir araçtır. Ancak son yıllarda, doğaya ve doğadaki unsurlara karşı ilginin azalması, sanatın bu alandaki etkisini sınırlı kılmıştır. Sanatsal üretimlerin çevre bilinci kazandırma konusundaki katkısı, özellikle resim sanatında yeterince belirgin değildir. Bu bağlamda yürütülen çalışmalarda, ağaç ve yuva gibi doğaya özgü kavramların sanatsal biçimlerle ilişkilendirilmesi hem çevresel duyarlılığın gelişmesine hem de sosyokültürel yapının şekillenmesine katkı sunabilir. Bu çalışmada, resim bölümü öğrencisi bir katılımcının eserleri üzerinden yürütülen değerlendirme ile sanatın çevreye dair mesajlarının nasıl yorumlandığı ve toplumsal farkındalık oluşturma gücü incelenmektedir. Sanatçının eserlerini izleyiciye aktarım biçimi, eserin sunumu ve ardından yapılan değerlendirme süreci bu bağlamda önemli birer göstergedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü'nde lisansüstü eğitim alan bir öğrencinin sanat üretim sürecinde sosyokültürel yapının etkilerini derinlemesine incelemektir. Bu sayede, sanatçının eserlerine yansıyan toplumsal ve kültürel dinamikler daha net bir şekilde ortaya konulabilecektir. Çalışmada, katılımcının sanat anlayışını biçimlendiren toplumsal ve kültürel faktörler ile bu unsurların doğa bilinciyle olan ilişkisi incelenmektedir. Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı ve çevre sorunlarının gündemde olduğu günümüzde, bireyin doğayla kurduğu ilişkinin sanata nasıl yansıdığı önemli bir araştırma konusudur. Bu bağlamda çalışma, sanatçının doğaya karşı geliştirdiği duyarlılığın, kültürel yapıyla nasıl birleştiğini ve bu bütünleşmenin eserlerine nasıl yansıdığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca, araştırmanın sanat eğitimi alanında yürütülecek gelecek çalışmalara katkı sunması ve doğa bilincinin sanatsal gelişimdeki rolüne dikkat çekmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Doğal varlıkların muhafazası, insanlık için hayati bir sorumluluk teşkil etmekte olup, bu sorumluluğun yerine getirilebilmesi, söz konusu değerlerin ne denli paha biçilmez olduğunun kavranmasına bağlıdır. Bu idrakin tesis edilmesi ise yalnızca bireylerin eğitim yoluyla bilinçlendirilmesiyle olanaklıdır. Günümüzde bu konu, insanlığın ortak sorumluluğu olarak kabul edildiğinden, bireylerin özellikle üzerinde durması gereken bir meseledir ve Avrupa kıtasında bu alanda uzun yıllara dayanan çalışmalar yürütülmüştür. Bu çerçevede, doğa duyarlılığının edinilmesi, sanat eğitimiyle bütünleştiğinde önemli bir inceleme alanı meydana getirmektedir. Bu çalışma, resim eğitimi alan öğrencilerin sosyokültürel çevreleriyle etkileşimlerinin ve doğaya yönelik bilinç düzeylerindeki artışın incelenmesini amaçlamaktadır. Söz konusu bilincin sanat aracılığıyla nasıl bir yapıya büründüğü ve öğrencilerin sanatsal ürünlerine ne şekilde yansıdığı çözümlemek istenmektedir. Netice itibarıyla, doğa bilinci geliştirme süreci, sanatsal yaratım sürecinde özgün düşüncelerin ortaya çıkmasına önemli bir katkı sunmaktadır. Bu doğrultuda bu araştırma, alandaki mevcut bilgi eksikliğini gidermeyi ve sanat eğitimi sahasında doğa bilinci kazandırma metotlarını zenginleştirmeyi hedeflemektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü'nde 2021-2022 akademik yılı güz döneminde öğrenim gören ikinci sınıf öğrencisi Mutlu ile gerçekleştirilen iki mülakat ve bu süreçteki gözlemlerle sınırlandırılmıştır. Elde edilen veriler, yalnızca bu özel öğrencinin katılımıyla şekillenmiştir. Araştırma süreci, Darende ilçesinin Ayvalık Köyü Mezrası'nda yapılan bu iki görüşme ve konuyla ilgili mevcut literatürün incelenmesi çerçevesinde yürütülmüştür. Katılımcının tamamen gönüllülük prensibiyle çalışmaya dahil olması ve odak katılımcı seçiminde çeşitliliğin amaçlanmasına rağmen, ulaşılan sonuçlar yalnızca bu tekil katılımcının deneyimleri ve perspektifiyle sınırlıdır. Ek olarak, veri toplama metodu olarak sadece mülakat kayıtları ve literatür taraması kullanılmıştır ki bu durum, araştırma bulgularının daha geniş bir popülasyona genellenebilirliğini önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

1.5. Yöntem

Bu kısımda, araştırmanın temelini oluşturan metodolojik çerçeve detaylandırılmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle benimsenen araştırma modeli ve çalışmanın yürütüldüğü ortam açıklanacak, ardından araştırmaya dâhil olan katılımcılar ve araştırmacının bu süreçteki rolü irdelenecektir. Takip eden bölümlerde ise araştırmanın aşamaları, veri toplama sürecinde kullanılan araçlar, elde edilen verilerin analiz yöntemi ve çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini temin etmek üzere izlenen adımlar ayrıntılı bir şekilde sunulacaktır.

1.5.1. Nitel Araştırma Yaklaşımı

Bir araştırma yaklaşımının belirlenmesinde, araştırma modeli ve yöntemlerinin yanı sıra, araştırmacının temel bakış açısı, kişisel deneyimleri ve çalışmanın hedef kitleleri önemli rol oynar. Bu çalışmada, araştırma sorusunun doğası gereği, yani bir olayın veya durumun nasıl gerçekleştiğine dair derinlemesine yanıt arayışında olunması sebebiyle nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği söylenebilir. Çünkü nitel araştırma yaklaşımı, olgusal gerçekliğin dışsal ve nesnel bir şekilde gözlemlenebilir, ölçülebilir olduğu yönündeki anlayışın aksine, gerçeğin sosyal etkileşimler sonucunda oluştuğu ve bu nedenle tek bir mutlak gerçeklik yerine çeşitli yorumların ve bakış açılarının var olabileceği fikrine dayanır. Nitel araştırmanın temelinde, katılımcıların perspektifinden olayları ve durumları anlayabilme çabası yatar. Bu bağlamda, nitel araştırma yaklaşımının bu araştırmada sanat eğitiminin uygulama biçimlerini katılımcıların bakış açısıyla değerlendirme ve onlarla iş birliği içinde ortaya koyma amacına uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, durum araştırmacılarının genellikle dünyayı keşfetme motivasyonu ile nitel araştırma yöntemlerini tercih ettikleri düşünüldüğünde, bu araştırmayı yürüten kişinin de dâhil olduğu öğretme-öğrenme sürecini derinlemesine anlama arzusunun, araştırmacıyı nitel araştırma yaklaşımına yönelttiği söylenebilir.

1.5.2. Araştırma Modeli

Durum çalışması, kökenleri sosyoloji ve antropoloji disiplinlerine uzanan bir araştırma metodolojisidir. Bu yöntemin bilimsel dayanakları, Bronislaw Malinowski ve Frederic Le Play gibi önemli düşünürlere atfedilmektedir. Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan durum çalışması, özellikle eğitim alanındaki araştırmalarda sıklıkla tercih edilen bir araştırma desendir (Creswell, 2014: 21-39). Bu yaklaşım, araştırma sürecinde temel olarak “nasıl” ve “neden” sorularına yanıt aramayı hedefler. Bu tür araştırmalar, gündelik yaşamdan bir olayın kendi doğal akışında ayrıntılı incelenmesine imkân tanır. Özellikle incelenen durumun sınırları tam belirgin olmadığında, bu yöntem oldukça yerinde bir seçim olur. Durum çalışması yaklaşımında, veri toplama aşamasında elde edilen ilk bulgular ışığında araştırma deseni üzerinde yeniden değerlendirmeler yapmak mümkündür. Bu metot, sıra dışı bir vakayı ele alabileceği gibi, olağan bir durumu da detaylı bir şekilde inceleyebilir.

Tek bir durumun derinlemesine incelenmesi, oldukça kapsamlı ve ayrıntılı bir çözümleme gerektiren bir yaklaşımdır ve kendi içinde çok katmanlı tek durum analizi ve bütünleştirilmiş tek durum analizi şeklinde iki farklı türe ayrılmaktadır (Eczacıbaşı, 1997: 567-568). Bu araştırmada, tek durum çalışması modeli benimsenerek, sosyokültürel yapının sanatçı eserlerinin oluşumundaki etkili unsurlar detaylı bir biçimde incelenmiş ve bu durumların nedenleri belirlenerek kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırma kapsamında, odak noktası yalnızca tek bir birey ve tek bir özel durum olmuştur.

1.5.3. Araştırma Ortamı ve Seçimi

Araştırmanın gerçekleştirileceği ortam, katılımcının herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmaması amacıyla sakin ve özel bir mekân olarak belirlenmiştir. Araştırmacı, çalışma konusunu netleştirdikten sonra, görüşmelerin daha konforlu ve üretken bir şekilde gerçekleştirilebileceği düşüncesiyle bu ortamı tercih etmiştir. Söz konusu ortam, Malatya ili sınırları içerisinde, 15 Ekim 2021 ile 3 Kasım 2021 tarihleri arasında Darende ilçesine bağlı Ayvalık köyünde, kırsal bir arazi veya mezra benzeri bir alanda seçilmiştir. Görüşmeler, gözlemler, ses kayıtları, video çekimleri ve doküman toplama yöntemleriyle desteklenerek yürütülmüştür. Araştırma konusuna kesin olarak karar verildikten sonra, görüşmelerin verimliliğini artırmak amacıyla katılımcının araştırmacı tarafından tanınıyor olmasına ve kolayca ulaşılabilir bir konumda bulunmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler, katılımcı üzerinde herhangi bir olumsuz etki yaratmayacak şekilde, iki haftalık aralıklarla planlanmıştır. Ekim ve Kasım 2021 tarihleri içerisinde gerçekleştirilen bu görüşmelerde, telefon aracılığıyla ses kaydı alınmış ve video çekimleri yapılmıştır.

1.5.4. Araştırmanın Katılımcıları ve Sanat Eğitimi Rolü

Bu araştırmanın katılımcıları, Malatya'da ikamet eden ve araştırmacıyla doğrudan diyalog kuran iki kişilik bir grubu oluşturmaktadır. Bu araştırmayı yürüten kişi, 2021 yılında Güzel Sanatlar Fakültesi'nde lisans derecesini almış olup, aynı alanda lisansüstü eğitimine devam etmektedir. Lisans ve lisansüstü öğrenimi sürecinde, Bilimsel Araştırma Teknikleri (BAT) dersleri kapsamında durum çalışması metodolojisi üzerine kapsamlı bir eğitim almaktadır. Eğitim süresince, pedagojik becerilerin geliştirilmesi ve yetkinlik kazanılması amacıyla çeşitli pilot durum araştırmaları yürütülmekte, bununla birlikte bireysel mülakatlar gerçekleştirilmekte, veri toplama süreçleri deneyimlenmekte, gözlemler yapılmakta ve elde edilen bulgular yorumlanarak lisansüstü öğrenimine katkı sağlanmaktadır.

1.5.5. Araştırmacının Nitel Araştırma Yetkinliği

Araştırmacı, farklı araştırma yaklaşımlarıyla ilk kez lisansüstü öğrenimi sırasında, 2021 yılında tanışmıştır. Bu dönemde aldığı Bilimsel Araştırma Teknikleri (BAT) dersi aracılığıyla çeşitli araştırma yöntemleri hakkında temel bilgiler edinmeye başlamıştır. Lisansüstü eğitimi sürecinde de Araştırma Teknikleri dersi kapsamında, araştırma yöntemlerine dair bilgi birikimini derinleştirmeye devam etmektedir. Araştırmacının nitel araştırma yöntemleri konusundaki öğrenimi, ağırlıklı olarak bu ders süreçlerine dayanmaktadır. Bu kapsamda, güz yarıyılında Nitel Araştırma Yöntemleri adlı bir ders olarak teorik ve pratik düzeyde bu alanda bir eğitim sürecinden geçmiştir. Ek olarak, araştırmacı nitel araştırma yöntemleri üzerine gerçekleştirilen çeşitli seminer ve çalıştaylara katılarak, nitel veri analizi ve bu alanda kullanılan yazılımlar hakkında da bilgi sahibi olmuştur.

1.5.6. Araştırmacının Araştırma Konusuyla İlgisi ve Deneyimi

Nitel araştırmaların doğası gereği, araştırmacının sürece kendi içten ve yalın haliyle katılması, çalışmanın nasıl şekillendiğine dair samimi bir anlatım sunması büyük önem taşır. Bu bağlamda, araştırma sürecine dair detaylar doğrudan araştırmacının kendi ifadeleriyle aşağıda aktarılmıştır. Çalışma konusunu belirleme aşaması, her araştırmacı için kendine özgü zorlukları içerir. Benim için de bu süreç farklı işlemedi. Ancak gerek

lisans öncesi eğitimimden itibaren gerekse lisans ve lisansüstü öğrenimim boyunca zihnimi en çok meşgul eden ve derin bir ilgi duyduğum alanlardan biri doğa olgusu olmuştur. Akademik hayatımın başlangıcı olan lisans eğitimim esnasında, yaşadığım çevrenin doğal güzellikleriyle iç içe olması sebebiyle doğa temalı pek çok sanatsal üretimde bulundum. Bu süreçte çeşitli coğrafyalarda, görsel açıdan zengin doğal alanları ziyaret etme ve yakından tanıma fırsatı elde ettim. Lisans öğrenimim sırasında katıldığım atölye derslerinde gerçekleştirdiğim sanatsal uygulamalarda da ağırlıklı olarak doğa unsurlarını merkeze alan çalışmalara yöneldim. Bu dönemde özellikle doğal formlar ve kavramlar, ürettiğim resimlerin temel yapı taşlarını oluşturdu. Lisansüstü eğitimimin ilk aşaması olan lisansüstü sürecinde ise bu derin ilgim varlığını sürdürdü ve yine doğayla ilişkili peyzaj öğelerinin yer aldığı kompozisyonlarla sanatsal pratiğime devam ettim.

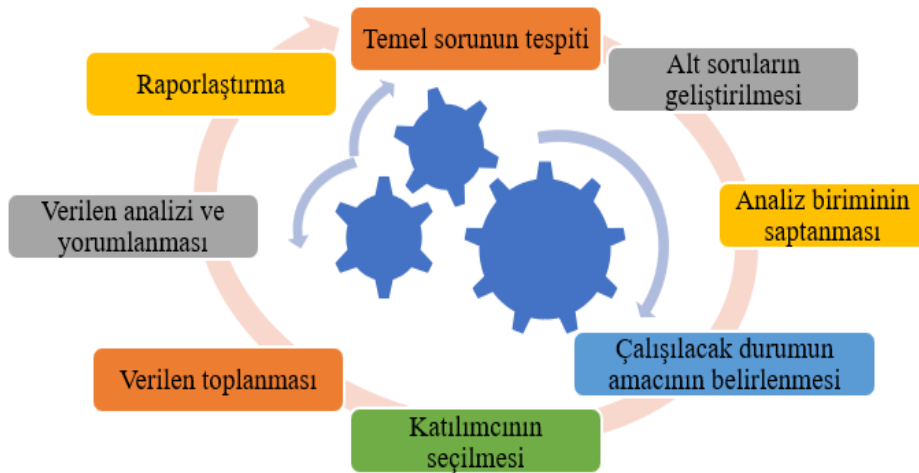
Yapılan analizler sonucunda, doğaya olan ilgimin lisans öğrenimimden itibaren kesintisiz bir şekilde devam etmesi ve lisansüstü sürecinde daha da belirginleşmesi, bu çalışmanın konusunun şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Doğaya ait unsurlar aracılığıyla anlamlı mesajlar iletme arzumu, bu araştırmanın temel motivasyon kaynağını teşkil etmiştir.

1.6. Durum Çalışması Planı

Durum çalışması metodolojisini benimseyen bir araştırmacının, araştırma modelini kesinleştirmeden önce bu yöntemle ilişkin gerekli ön hazırlıkları tamamlamış olması beklenir. Genel olarak görgül araştırmalar, açık veya kapalı sistemlere dayalı araştırma modelleri üzerine inşa edilir. Araştırma modeli, araştırma sorularını, veri toplama sürecini ve elde edilen sonuçları tutarlı ve mantıksal bir bütünlük içinde yapılandıran bir çerçeve olarak tanımlanabilir. Bu yapı, araştırmacının süreci başlangıç noktasından nihai aşamaya kadar sistematik bir şekilde yönetmesine olanak tanıyan bir yol haritası işlevi görür.

Durum çalışması tasarımı sıkça başvurulan ve Yin'in modelinden esinlenerek geliştirilen sekiz aşamalı sistematik bir yaklaşım, sadece durum çalışmalarında değil, diğer görgül araştırmalarda da uygulanabilir bir metottur. Bu çalışmada ise durum çalışmasının temel niteliklerine uygun olarak araştırmacı, araştırma sürecine herhangi bir dışsal müdahalede bulunmamıştır. Gözlem ve veri toplama aşaması, doğal akışı içerisinde, herhangi bir yönlendirme olmaksızın gerçekleştirilmiştir.

Durum Çalışmasının Aşamaları;

Şekil 1.1: Durum çalışmasının aşamaları.

1.6.1. Veri Toplama Araçları, Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Bu araştırma çerçevesinde kullanılan veri toplama yöntemleri, yarı yapılandırılmış mülakat soruları, yapılandırılmamış gözlem ve ses ile görüntü kayıtları olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılabilir. Bu bölümde öncelikle elde edilen verilerin yazıya dökülme süreci açıklanacak, ardından ise bu verilerin nasıl analiz edildiğine dair detaylara yer verilecektir. Nitel araştırmalarda yaygın olarak tercih edilen yarı yapılandırılmış mülakatlar, ilk bakışta uygulaması basit gibi görünse de aslında yüksek seviyede uzmanlık, hassasiyet, öngörü yeteneği, dikkat, çıkarım yapabilme becerisi ve algısal farkındalık gerektiren çok yönlü bir veri toplama aracıdır.

Bununla birlikte, nitel araştırmalarda önemli bir yere sahip olan yapılandırılmamış gözlem, genellikle araştırmacının aktif gözlemci rolünü üstlendiği doğal ortamlarda gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen mülakat ve gözlemlerin transkripsiyonları tamamlandıktan sonra elde edilen bulgular, tematik analiz metodu aracılığıyla incelenmiştir. Veri analiz sürecinin ilk evresini transkripsiyon işlemleri oluşturmuş, ardından yapılandırılmamış gözlemler, yarı yapılandırılmış mülakatlar, araştırmacı günlüğü ve katılımcıya ait kişisel bilgi formu değerlendirilerek analiz süreci nihayete erdirilmiştir.

1.6.2. Veri Toplama Süreci

Bu araştırma, nitel araştırma deseni olan durum çalışması metoduyla yürütülmüştür. Veri toplama aşamasında, belirlenen katılımcıyla yapılan derinlemesine mülakatlar, katılımcının sanatsal çalışmaları ve kaydedilen görsel-işitsel materyaller temel veri kaynaklarıdır. En nitelikli verilere doğrudan, yüz yüze görüşmelerle ulaşılmıştır. Bu görüşmelerde katılımcının davranışları gözlemlenmiş ve ses ile görüntü kaydı alınarak ilk veri seti oluşturulmuştur. Elde edilen veriler yazıya dökülmüş ve ilk analizlere göre ikinci görüşme soruları hazırlanmıştır. İlk görüşme analiziyle oluşturulan bu sorularla ikinci görüşme yapılmıştır. Her iki görüşme verisi tematik analizle kategorize edilmiştir. Analizle niteliksel bilgi çıktıları oluşturulmuş ve sistematik bir bilgi arşivi hazırlanmıştır. Bulgular, temel tez bölümlerine göre düzenlenmiştir. Son aşamada veriler, bulgular, sonuçlar, tartışma ve önerilerle değerlendirilerek araştırmanın bütünlüğü sağlanmıştır.

1.6.3. Verilerin Dökümü

Veri toplama sürecinin ardından, araştırma süresince elde edilen verilerin dökümü gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında ses ve video kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile yapılandırılmamış gözlemlerden oluşan üç temel veri toplama aracı kullanılmıştır. Görüşmeler sırasında alınan ses ve video kayıtları, araştırmacı tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan çözümlenmiş ve yazılı hâle getirilmiştir. Bunun yanı sıra görüşmeler esnasında yapılan gözlemler ile literatür taramasından elde edilen bilgiler, sistematik şekilde toplanarak analiz süreci için dosyalanmıştır.

1.6.4. Yapılandırılmamış gözlem

Araştırmanın gerçekleştirildiği doğal ortamda uygulanan yapılandırılmamış gözlemler, genellikle araştırmacının "katılımcı-gözlemci" rolünü üstlendiği süreçlerde hayata geçirilmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmada önemli bir yer tutan video kayıtları, araştırmacının doğrudan kelimelerle ifade etmekte zorlanabileceği sözel olmayan davranışların somut bir şekilde görünür kılınmasına olanak sağlamaktadır.

Bu çalışmada yürütülen görüşmeler, telefon aracılığıyla eş zamanlı olarak video ve ses kayıtları alınarak gerçekleştirilmiştir. Süreç boyunca gözlemlere dair saha notları da düzenli bir şekilde tutulmuştur. Katılımcı ile toplamda iki görüşme yapılmış olup, bu görüşmeler katılımcının kendini güvende ve rahat hissedeceği bir ortamda, sabit bir şekilde konumlandırılmış telefon kamerası aracılığıyla kaydedilmiştir. Görüşmeler esnasında katılımcının sözlü ifadelerinin yanı sıra beden dili ve fiziksel anlatımları da dikkatle değerlendirilmiştir. Elde edilen video ve ses kayıtları, her bir görüşmenin tamamlanmasının ardından ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, dikkat çekici unsurlar not alınarak bir metin düzenleme dosyasına aktarılmıştır. Tüm kayıtlar, her bir görüşme gününe ait tarih bilgisiyle birlikte dijital ortamda arşivlenmiştir.

1.6.5. Yarı-yapılandırılmış görüşme

Araştırma sürecinde, katılımcının sadece sözlü beyanları değil, aynı zamanda bu beyanları aktarırken sergilediği duruş, el ve yüz hareketleri, duygusal vurguları ve çevresel koşullar da veri olarak kabul edilerek ayrıntılı bir şekilde kaydedilmiştir. Bu bütüncül yaklaşım, araştırma raporlarının derinlemesine analizine önemli katkılar sunmaktadır. Mülakat temel olarak sözel veri toplama metodu olarak değerlendirilse de görüşme esnasında ortaya çıkan sözel olmayan iletişim öğeleri de kıymetli veriler olarak analiz sürecine dâhil edilmiştir. Mülakat, önceden belirlenmiş bir plan dâhilinde ilerleyen, belirli bir amaca yönelik, soru ve cevap temelli ve karşılıklı etkileşime dayanan bir iletişim sürecini ifade eder.

1.6.6. Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı günlüğü, araştırma süreci boyunca araştırmacının gerçekleştirdiği gözlemler ve edindiği deneyimlere dair düşüncelerini içten ve dürüst bir üslupla kaydettiği önemli bir veri toplama aracıdır. Bu günlükler, araştırmacının olayları ve durumları nasıl algıladığına, hangi eylemleri gerçekleştirdiğine ve gelecekteki adımlarına dair ayrıntılı notları içerir. Araştırmacı, katılımcı gözlemci rolünü üstlenerek araştırma süresince gözlemlediği tüm konulara ilişkin kişisel düşüncelerini, yorumlarını ve aktarılması gereken her türlü detayı düzenli olarak günlüğüne işler. Bu günlükler, araştırma sürecinin her aşamasını yansıtan kısa notlar, detaylı gözlemler ve merak uyandıran sorulardan oluşur. Araştırmanın tamamlanmasının ardından ise bu metinler, elde edilen diğer bulgularla birlikte kapsamlı bir analize tabi tutulur.

1 Hafta: Bilimsel Araştırma Teknikleri (BAT) dersinde durum çalışması tanıtıldı; ne olduğu, nasıl yürütüldüğü, veri toplama ve analiz yöntemleri, “nası” ve “niçin” sorularının önemi, aşamaları ve eylem araştırması ile benzerlik-farklılıkları anlatıldı.

2 Hafta: Durum çalışması için katılımcı seçimi ve kullanılacak doküman-araç-gereçler hakkında bilgi verildi.

3 Hafta: Katılımcının eser özellikleri tanınarak bir amaç belirlendi, örnekler sunuldu. Kişisel tercihle bir katılımcı seçildi ve öz bilgileri aktarıldı. Katılımcı seçiminin gerekçesi ve eserlerinin alanı-konusu belirtilerek, eserlerin sosyokültürel yapıdan etkilenmesi üzerine bir durum çalışması amacı oluşturuldu.

4 Hafta: Katılımcının uygunluğu doğrultusunda görüşme tarihi ve yeri belirlendi. Görüşme sırasında ses ve görüntü kaydı alınacağı bilgisi verilerek randevu ayarlandı.

5 Hafta: BAT dersinde amaç doğrultusunda soru hazırlama prensipleri (açık-kapalı sorular) anlatılarak soru hazırlama sürecine başlandı.

6 Hafta: Amaç belirlendi ve bu amaca yönelik soruların hazırlanmasına devam edildi.

7 Hafta: Hazırlanan 60 sorudan 44'ü seçilerek birinci görüşme soruları tamamlandı. Aynı hafta ilk görüşme yapıldı, sesli ve görüntülü kayıtlar yazıya döküldü. Ders sorumlusu öğretim üyesi ikinci görüşme sorularının hazırlanmasını istedi ve tema ayırma sürecine geçileceği belirtildi.

8 Hafta: İkinci görüşme soruları hazırlanarak görüşme tarihi ayarlandı ve görüşme tamamlandı. İlk görüşmeden iki hafta sonra ikinci görüşme de bitirilmiş oldu.

9 Hafta: İki görüşmenin verileri temalara ayrıldı ve gruplandırıldı. Elde edilen verilerin tez formatında düzenli bir bilgi dosyasına dönüştürülmesi için son aşama bilgisi verildi.

10 Hafta: Tüm bilgiler derlenerek tez formatında (giriş, özet, içindekiler, problem durumu, amaç, önem, sınırlılıklar, tanımlar vb.) nitel araştırma ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak düzenlendi. Bulgular, sonuçlar ve öneriler bölümüyle çalışma sonlandırıldı.

1.6.7. Katılımcı kişisel bilgi formu

Araştırmanın başlangıç aşamasında, çalışmaya dâhil olan bireyin ve ortaya koyduğu sanatsal ürünlerin niteliklerine dair kapsamlı bilgi edinmek amacıyla bir kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bu form aracılığıyla katılımcıya yöneltilen sorular vasıtasıyla, sanat eserlerini hangi bilinç düzeyiyle yarattığı, sosyokültürel çevresinin eserlerinin biçimlenmesi üzerindeki etkileri ve bu etkilerin mahiyeti detaylı bir şekilde tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler, katılımcının sanatsal bakış açısını ve eserleriyle arasındaki derinlemesine ilişkiyi anlamak için kritik bir öneme sahiptir.

2. Katılımcı Resimlerinin İncelenmesi

Tablo 2.1: Yuva 1, TÜYB, 70 x 70 cm, 2021, Malatya.

Katılımcı, Tablo 2.1'deki eserini oluştururken sık sık çocukluk anılarına döndüğünü ve o dönemin vazgeçilmez unsurları olan ağaçların içindeki çocuğu harekete geçirdiğini ifade etmektedir. Ağaçları resmetmesinin temelinde, masumiyeti ön plana çıkararak renkler ve kompozisyon aracılığıyla izleyiciye sunma isteği yatmaktadır. Resim yaparken hissettiği çeşitli duygular, onu bu süreci severek ve heyecanla tamamlamaya yöneltmiştir. Eserin renk analizine bakıldığında, neredeyse tüm renklerin kullanıldığı görülmektedir. Arka planı desteklemek amacıyla dokusuz, flu ve zıt tonlarda renkler tercih edilmiştir. Ön plandaki mavilik ve ağaçlardaki

renklerle sıcak ve soğuk renklerin uyumunu yakalamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Ağaçların ön kısmından yuvanın altına doğru uzanan dalların, simetriyi bozarak eseri tamamladığı düşünülmektedir. Ağaçların genelinde dokulu çizgilerin baskın olması nedeniyle, arka plandaki renk hareketlerinde sadece açık tonlar kullanılarak ön ve arka plan arasında bir denge kurulmak istendiği söylenebilir.

Tablo 2.2: Yuva 2, TÜYB, 180 x 100, 2021, Malatya.

Katılımcının, Tablo 2.2'deki yuva ile ağacı birleştirdiği kompozisyonda öncelikle ağacın biçimine, bakış açısına ve ışığın geliş yönüne özen gösterdiği fark edilmektedir. Ağaçlar, doku çalışması uygulanmış tuvallerin üzerine yerleştirilmiştir. Üçgen bir kurgu kompozisyonun denge açısından asimmetrik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Doğal ışık kullanarak daha belirgin ışık-gölge etkileri yaratmaya çalışmıştır. Yuvanın önünden aşağıya doğru inen bir dal ile birleşimi desteklemek istemiştir. Durağan bir zaman dilimi ile geçmişin hüznünü bir araya getirme çabası sezilmektedir. Açık ve koyu tonları zıt yönlerde kullanarak bir kontrast oluşturmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2.3: Yuva 3, TÜYB, 200 x 80, 2021, Malatya.

Sanatçı, Tablo 2.3'teki bu eserinde de diğer resimlerinde olduğu gibi bir eskitilmiş görünüm yaratma amacını taşımaktadır. Arka plan kurgusunda bu kez koyu tonları kullanarak, üzerinde bulunduğu ağacı açık tonlarla vurgulayarak belirgin bir kontrast oluşturmuştur. Yağlı boya tekniğiyle yapılan bu çalışmanın son aşamasında, parlaklık elde etmek amacıyla resim yağı kullanılmıştır. Sanatçı, kapalı kompozisyon ve dikdörtgen bir kurguyu tercih etmiştir. İki ayrı tuvali birleştirerek oluşturduğu bu resimde, asimmetrik bir denge gözetilmiş ve dikey ile yatay çizgileri vurgulamaya çalışmıştır. Kaynağı belirsiz bir doğal ışık kullanımıyla renkler desteklenmiştir.

Tablo 2.4: Yuva 4, TÜYB, 100 x 80 cm, 2021, Malatya.

Tablo 2.4'teki özenle kurgulanmış bu çalışma, doğanın içsel dengesi fikrinden ilham almıştır. Tuval yüzeyinde farklı malzemelerle bir ahenk oluşturulmuştur. Eserde yağlı boyanın zengin dokusu kullanılmıştır. Kendi içinde bir bütünlük taşıyan bu resim, karanlık bir doğa manzarasından alınmış bir anı yansıtmaktadır. Kompozisyon tercihi ise kapalı bir düzen üzerine kurulmuştur.

Tablo 2.5: Yuva 5, TÜYB, 80 x 80 cm, 2021, Malatya.

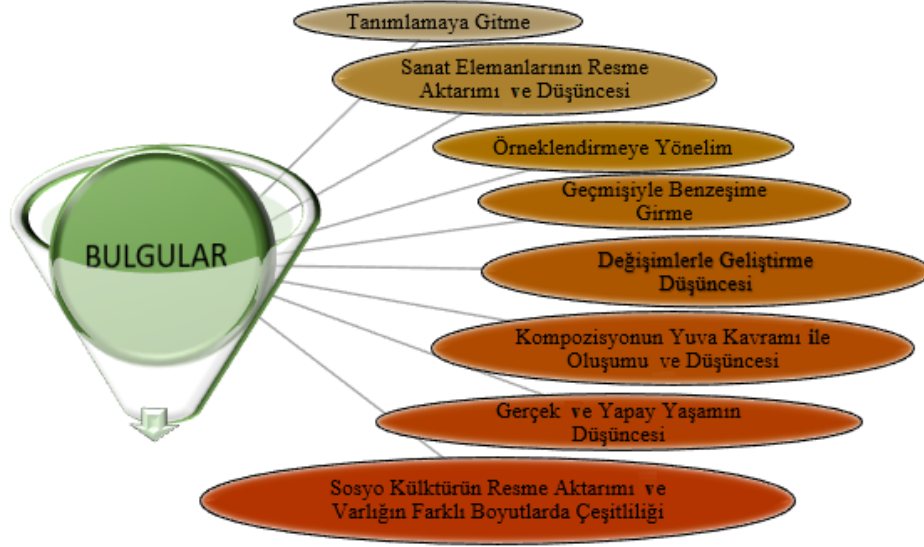
Tablo 2.5'teki bu özgün çalışma, karmaşık bir yapı ve deforme edilmiş formlar aracılığıyla bir kaos düşüncesini yansıtmaktadır. Resmin sağ tarafında konumlanan elma, yasak meyvenin sembolik anlamını taşıırken, sol tarafta mavi tonlarda farklı bir ağaç dokusuyla arka planda kalan yuva, doğanın temsil edilen yuva gibi ihmal edildiğini ve arka planda tutulduğunu vurgulamak istemektedir. Sanatçı, bu kompozisyonda insana dair bir öğe olarak elmayı seçmiştir. Dikey çizgilerin baskın olduğu bu çalışmada, açık-koyu ton ilişkisiyle elma en ön plana çıkarılmış, ağaç orta alanda yer alırken yuva en derinlikte konumlandırılmıştır. Boya katmanlarında ise eskitme tekniği uygulanmıştır.

Tablo 2.6: Yuva 6, TÜYB, 100 x 80 cm, 2021, Malatya.

Sanatçı Tablo 2.6'daki bu eserinde, hüznün ve karamsarlığın yoğun olarak hissedildiği kasvetli bir arka plan aracılığıyla duygusal bir atmosfer yaratmıştır. Tasarladığı ağaç formunu, kendine özgü dokusuyla uyumlu bir yuva ile birleştirerek, diğer yansımalarından farklı olarak oval bir biçimde resmetmiştir. Belirsiz bir ışık kaynağına rağmen, ön ve arka plan arasındaki kontrast zıt renkler vasıtasıyla belirginleştirilmiştir. Ağacın gövdesinden

itibaren gerçek ağaç dokusuna yakın bir görünüm verilmeye çalışılmış, yanlara doğru uzanan dallar ise kavak ağacını andıran dokularla işlenmiştir.

Şekil 1.2: Temaların bulgulara göre dağılım sırası.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde sunulan bulgular, araştırma sürecinde kullanılan çeşitli veri toplama araçları aracılığıyla elde edilen verilerin sistematik bir şekilde tematik analize tabi tutulması sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu araçlar arasında yapılandırılmamış gözlem, yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı günlüğü, katılımcı günlüğü, katılımcı bilgi formu ve sanatsal üretim uygulaması yer almaktadır. Bulgular, tematik analizler neticesinde saptanan ana temaların ve bu temaları destekleyen alt temaların sunulması ve bu bulguların derinlemesine değerlendirilerek yorumlanması suretiyle oluşturulmuştur. Bu araştırmanın özelinde ise bulgular, yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacının hazırladığı sorulara verilen yanıtlar, katılımcının sanatsal çalışmaları ve katılımcı ile gerçekleştirilen röportajlar gibi veri toplama yöntemleriyle elde edilen bilgilerin tematik analiz yöntemiyle kategorize edilmesiyle elde edilmiştir.

3.1. Tanımlamaya Gitme

Bu tema, katılımcının araştırma konusuna ilişkin bireysel perspektiflerini, tanımlayıcı ifadelerini ve yorumlayıcı yaklaşımlarını kapsamaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla yöneltilen sorulara verdiği yanıtlarda "sanat" olgusunu ağırlıklı olarak geçmişten günümüze ulaşan belirli, elle tutulur unsurlar ve özellikle bu unsurların maddi varlığı üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Süreç ve duygusal boyut bağlamında katılımcının bu kavrama dair yaptığı tanımlamalarda, sunduğu açıklamalarda ve verdiği örneklerde, maddi olandan ziyade manevi değerlere ve somut varlıkların fiziksel niteliğinin ötesindeki anlam katmanlarına yönelik söylemler belirgin bir yoğunluk göstermektedir.

2.görüşme; “Sanat kavramı bence kişiye göre değişen bir tanımdır. Bana göre sanat, sanatçının içsel duygularıyla ortaya koyduğu bir şeydir, yani bu kişisel bir yorumdur. Örneğin, bakış açısına göre farklılık gösterebilir. Bunun dışında, sanatın genel anlamda tek bir tanımı olduğunu düşünmüyorum. Sanatın pek çok tanımı vardır. Çünkü insanları duygusal olarak etkileyen bir olgu olduğundan, sanatın tek bir anlamı olduğunu düşünmüyorum, aksine çok geniş bir tanımı olduğunu düşünüyorum,” şeklinde sanat düşüncesini aktarmıştır. Devamında ise, “Yani ağaçların resim sanatı üzerinde vazgeçilmez bir yeri olduğunu düşünüyorum. Sanatın tarihi sürecine baktığımızda bu etkiyi görmek zaten çok mümkündür. Çünkü ağaçlar resim sanatının bir parçasıdır. Özellikle romantizm sanatında doğa ve dolayısıyla ağaçlar, resim sanatında çokça kullanılmış bir nesnedir,” ifadelerini kullanmıştır.

3.2. Sanat Elemanlarının Resme Aktarımı ve Düşüncesi

Katılımcı, doğadan esinlenerek kullandığı nesnelerin sanatsal bir ifadeye dönüşme sürecini ve bu dönüşümün kendi eserleriyle olan ilişkisini açıklamaktadır. Görüşme sırasında kaydedilen ve yöneltilen sorulara verdiği yanıtlarda "ağaç ve yuva kavramını ele aldığına dair ifadeleri şu şekildedir:

1.görüşme; "Çalışmalarımındaki sanat elemanları genelde fırça ve boya şeklinde oluyor. Yani çeşitli toprak türleri veya farklı dokular verebilecek malzemeler de kullanıyorum zaman zaman. Şöyle ifade edeyim, fırçayı genellikle zeminde geniş, detaylarda ise ince uçlu tercih ediyorum. Onun dışında, genel olarak çalışmalarım ağacın formuna göre hem boyayı hem de fırçayı o şekilde kullanıyorum. Çalışmalarım genellikle çok fazla renk kullandığımı söyleyebilirim. Hatta çoğu rengin ismini bile bilmiyorum, yani o kadar çok kullanıyorum ki çoğu rengi tanımiyorum bile," şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.1: Yuva 7, TÜYB, 100 x 70 cm, 2021, Malatya.

1.görüşme; "Çalışmalarımında oldukça geniş bir renk skalası kullanmayı tercih ediyorum. Bunun temel nedeni, bu çeşitliliğin bana daha estetik gelmesi; renklerin gözüme ve duygusal dünyama çok daha güçlü bir şekilde hitap etmesidir. Bu durum, aynı zamanda sanatsal ifademi zenginleştiren ve izleyiciyle daha derin bir bağ kurmamı sağlayan önemli bir unsurdur. Belki de o anlık ruh halime de bağlıdır. Ayrıca benim o anki renk keşiflerime de bağlı. Daha önce karşılaştığım renkler değil de o anda spontane olarak bulduğum renkler de olabiliyor. Çalışmalarım genelde ağaç formları ve kuş yuvaları yer alıyor. Ağaç formlarını tek bir ağaç ya da birden fazla ağaç şeklinde kullanabiliyorum. Biçim olarak genellikle tek bir ağaç kullanıyor ve kurgumu onun üzerine inşa ediyorum. Fakat son çalışmalarım birden fazla ağaç kullandığım da oldu. Hatta birden fazla yuva da yapmaya başladım. Bunun çalışmamı daha çok zenginleştirdiğini düşünüyorum. Bu anlamda farklı bitki türlerini de ele almaya çalışıyorum," şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.2: Yuva 8, TÜYB, 100 x 80 cm, 2021, Malatya.

2.görüşme; "Çalışmalarımında renk yoğunluğu genellikle açıklık ve koyuluk üzerine kurulu. Açık renkler genelde daha canlı ve çalışmayı ön plana çıkaracak, dikkat çekici renkler oluyor. Koyu renkler ise biraz daha arka planda hissettiren renkler, yani renkleri genelde arka plan rengini daha net ortaya çıkarabilecek şekilde kullanıyorum. Çok fazla renk ve resmi daha canlı hale getiren renkler kullanarak çalışıyorum, doku çalışmaları yapıyorum ve kendi dokularımın bir şeyler ortaya çıkarmaya çalışıyorum.

Daha doğrusu renk anlamında çok fazla renk kullanıyorum, renk canlılığının çok fazla olmasını istiyorum. Nedeniyse, böyle sevdiğim için ve belki de doğanın sunduğu renk cümbüşünün etkileyciliğinden dolayı diyebilirim,” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcının çalışmalarında temel yapı taşları olarak fırça, boya ve farklı dokular yaratmaya olanak tanıyan çeşitli materyaller ön plana çıkmaktadır. Çeşitli toprak türleri ve özgün dokular sunan diğer malzemeler de sanatçının ifade arayışında önemli bir yer tutmaktadır. Materyal kullanımına bakıldığında, genellikle zemin için geniş, detaylar için ise ince uçlu fırçalar tercih edilmektedir. Bununla birlikte, fırça ve boya seçimi büyük ölçüde Tablo 3.1 ve 3.2’deki eserlerinde görüldüğü gibi resmedilen ağacın formuna göre şekillenmektedir. Işık ve gölge efektlerinin verilmesi gibi durumlarda ise farklı bölgeler için özel fırçalar kullanılmaktadır. Bu da sanatçının her alana aynı aracı kullanmaktan kaçındığını göstermektedir. Sanatçının bu sanat elemanlarıyla vücuda getirdiği eserlere yönelik bakış açısı ise şu şekildedir:

1.görüşme; *“Işık ve gölge vereceğim yerleri belirli fırçalarla yapıyorum. Aynı fırçayı her yerde kullanmıyorum. Bir alanda farklı bir fırça kullanıyorsam, diğer tarafta farklı bir fırça tercih ediyorum,”* şeklinde ifade etmiştir.

3.3. Örneklendirmeye Yönelim

Bu tema, katılımcıya yöneltilen soruların niteliği gereği, onun alışkın olduğu ve yaşamı boyunca benimsediği açıklama tarzının ötesine geçerek, doğa, yuva, sanat, yapay yapılar ve ağaçlar gibi kavramlar üzerindeki algısal dönüşümlerini açığa çıkaran verileri kapsamaktadır. Katılımcının kendini ifade etme biçimindeki ve bu temel kavramlara yönelik perspektifindeki evrim bu tema aracılığıyla incelenmektedir.

1.görüşme; *“Örneğin, ağacın, doğanın kendine has o özgün renkleri beni her zaman çok etkilemiştir ve beni daha çok resim yapmaya, sanatla uğraşmaya yönlendirmiştir. Mesela, ben doğayla çok içli dışlı olduğum için, doğanın sanatsal yönümü etkileyen en önemli ve en temel kaynaklardan biri olduğunu düşünüyorum. Onunla ilgili çeşitli kurgular yapıyorum, eskizler ortaya çıkarıyorum. Eskizlerden sonra tuvale geçiyorum ve daha büyük çalışmalar elde etmeye çalışıyorum. Bu süreçte hem fotoğrafları hem de gerçek ağaçları, mümkün olduğunca çok çeşitli kaynağı bir arada kullanmaya çalışıyorum,”* şeklinde ifade etmiştir.

3.4. Geçmişle Benzeşime Girme

İncelenen konu bağlamında, katılımcının çevresel değerlere karşı geliştirdiği duygusal derinliğin, geçmiş yaşantılarıyla kurduğu paralelliklerle desteklendiği görülmektedir. Özellikle ağaç ve yuva kavramlarının yoğun etkisiyle birlikte, katılımcının bu olgulara karşı derin bir hissiyat beslediği ve detaylı bir araştırma sonucunda onlarla yakın bir bağ kurduğu söylenebilir. Bu formların görünen ve bilinenin ötesinde çok daha derin anlamlar barındırdığını vurgulamaktadır. Katılımcının ifadelerini, ilgili dokümanlarda yer alan bilgilerle desteklemesi, bu durumu güçlü bir şekilde teyit etmektedir (**Tablo 3.3**).

1.görüşme; *“Aslında ben üniversiteden önceki yıllarda da sanatla çok yakın bir ilişkim olmasa da küçük çaplı bazı şeyler yapıyordum. Tabii üniversiteye geçince sanatı biraz daha içsel olarak tanımaya başladım ya da sanatın ne olduğunu anlamaya başladım. Daha sonra lisansüstü sınav sürecinde de tam olarak sanatın ne olduğunu daha geniş bir şekilde anlamış ve yavaş yavaş içselleştirmiş oldum. Sanattan etkilenmemde çevresel faktörlerin ve kişisel eğilimlerimin önemli bir rol oynadığını düşünüyorum. Özellikle doğayla iç içe olmam nedeniyle; ağaçlar, bitkiler ve onların kendine özgü nitelikleri beni derinden etkilemiştir. Sanatta uzmanlaşmak ise deneyimin, sağlam bir altyapının ve zengin bir birikimin sonucu olarak görüyorum. Yani sanatla daha fazla iç içe olmak anlamına geliyor,”* şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.3: Yuva 9, TÜYB, 100 x 80 cm, 2021, Malatya.

2.görüşme; “Kuş yuvalı ağaçlara olan ilgimin yaşadığım çevreden kaynaklandığını düşünüyorum. Zaten doğayla iç içe olduğumuz için çocukluğumuz da hep doğanın içinde geçti, yani köyde yaşadığım için belki de doğayla çok iç içe yaşamamız beni çok etkilemiş olmalı, yani bu ilginin oradan geldiğini düşünüyorum daha çok. Çocukluktan gelen bir ağaç sevgisi var aslında, o yüzden yaşadığım çevrenin daha çok etkilediğini düşünüyorum. Ağaçların insanlara gölge sağlaması ve çocukluğumda altında oyunlar oynadığım o çok yaşlı ağaçlar, benim için özel bir yere sahiptir. Mesela, yaşlı ağaçlar çocukluğumda benim için çok önemliydi, onları kocaman bir şey gibi hissederdim, böyle korunak, barınak gibi hissederdim. O bana öyle hissettirdi, yani öyle bir şey düşündürdü, oradan aklıma geldi diye düşünüyorum. Yani benimki tamamen çocukluktan gelen bir şey, bilinçaltıma yerleşen bir şey aslında, anlıyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

3.5. Değişimlerle Geliştirme Düşüncesi

Katılımcının ağaç ve yuva kavramlarını kendine özgü yorumlarla resmettiği eserlerinde, zaman içinde belirgin ilerlemeler ve kayda değer dönüşümler gözlemlenmektedir. Bu değişimler, sanatçının gerçekleştirdiği literatür incelemeleri ve doğal çevre araştırmaları neticesinde eserlerine dâhil etmek istediği yenilikleri yansıtmaya arzusundan kaynaklanmaktadır. Bu gelişim ve değişim süreçlerini aşağıdaki ifadelerle dile getirmiştir (**Tablo 3.4**).

1.görüşme; “Arka plansız, düz bir zemin üzerine veya çok bulutlu, sulu ya da çok belirsiz bir arka plan üzerine ağaç formları da kurguluyorum. Bu konuda bana ilham veren, doğanın içindeki bitkiler ve her mevsimde değişen renkleri. Bitkilerin solup kurumasında farklı bir renge dönüşmesi, yeşilken, canlıyken çok daha fazla renge bürünmesi, kısacası doğanın içindeki renkler ve değişimlerdir,” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.4: Yuva 10, TÜYB, 100 x 80 cm, 2021, Malatya.

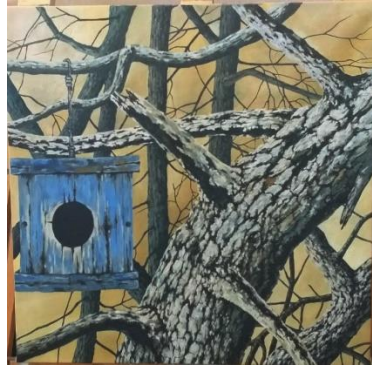
2.görüşme; “Aslında daha zengin ya da daha farklı bir plan bulabilir miyim diye yoğunlaştım. Değiştirmem gereken kısmın arka plan ya da zemin olduğunu söyleyebilirim. Eserimde denemek istediğim çok fazla yeni şey var. Çünkü tek başına kullandığım bir ağacı daha sonra iki ağaç ve farklı bitkilerle beraber kullanmışım ve bunu daha çok zenginleştirmeyi düşünüyorum. Bitkiler ve ağaçları

birlikte kullanarak zenginleştirmeyi düşünüyorum. Böylece daha çok göze hitap etsin. Dolayısıyla da daha çok duygulara hitap etsin diye düşünüyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

3.6. KOMPOZİSYONUN YUVA KAVRAMI İLE OLUŞUMU VE DÜŞÜNCESİ

Sanatsal yaratım sürecinde öncelikle bir koruma içgüdüleriyle hareket eden sanatçı, doğada var olan nesnelerden yola çıkmaktadır. Eserlerini şekillendirmek için araştırmalar yapmakta, bu araştırmalar esnasında doğa gezileri, gözlemler, literatür taraması ve uygulamalı incelemeler gerçekleştirmektedir. Anlatmak istediği veya hayal gücüyle yansıtmak istediği mesajı kurgulamak amacıyla görsel olarak kaydettiği fotoğraflardan yararlanmaktadır. Doğayla iç içe bir yaşam sürmesi nedeniyle, çevresindeki nesnelerden aldığı kesitler aracılığıyla eserlerinde neyi ifade edeceğini tasarlamakta ve böylece çalışmalarını estetik açıdan etkileyici bir biçimde ortaya koymaktadır. Sanatçı bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir (Tablo 3.5).

1.görüşme; “Kompozisyonu kuş yuvalarıyla oluşturdum. Bir kompozisyonu genellikle yatay veya dikey şekilde kurguluyorum. Tabii bunları kurgularken tuvalin nasıl duracağına önceden karar veriyorum. Çünkü kurgular ona göre hazırlanıyor. Sonradan eklemek gereken bir şey olursa da ekleyebiliyorum. Tekrar eden öğeler genelde kuş yuvaları ve farklı ağaç türleri oluyor. Çünkü çok çeşitli ağaçları ele alıyorum. Fakat aynı türden ağaçları yapsam da özellikleri, yapıları farklı olabiliyor. Genelde tekrar eden şeyler kuş yuvaları oluyor. Çalışmalarım bittikten sonra onlara bakarken genellikle nasıl göründüklerini değerlendiriyorum ya da bir eksiği olup olmadığını, eklemem gereken bir şey var mıydı diye düşünüyorum. Genelde doku yapısının eksik olup olmadığını ya da yaptığım çalışmanın izleyiciye karşı ne hissettirdiğini düşünerek çalışmalarımı şekillendiriyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.5: Yuva 11, TÜYB, 70 x 70 cm, 2021, Malatya.

2.görüşme; “Kesinlikle araştırma yapıyorum. Ben genelde doğadan ilham aldığım için gerçek ağaçlardan, ağaçların dokusundan, bitkisel özelliklerinden, çimlerden yararlanıyorum. Birçok fotoğraf çekiyorum ve bu fotoğrafları birleştirerek kendi kurgumu oluşturunuyorum. Zaten öncesinde taslak çizimleri yapıyorum ve daha sonra yeni kurgular da ortaya çıkmış oluyor. Aslında çok zorlanmıyorum çünkü doğada ağaç çok fazla bulunuyor ve her yerde bolca bulabiliyorum. Yararlandığım kaynaklardan genelde bu alanda çalışan sanatçılardan da etkileniyorum. Aslında, onların çalışmalarından da faydalanmaya çalışıyorum. Mesela onların eserlerinden, resme olan yaklaşımlarından etkilendiğimi düşünüyorum ve onlar hakkında araştırma yapıyorum. Foto gerçekçi çalışmıyorum. Çünkü çok detaylı ve gerçeğe yakın çalışıyorum fakat genelde daha çok kendime özgü renklerle ortaya çıkardığım resimlerim oluyor. Çalışmalarımı oluştururken öncelikle doğada gözlem yapıyorum, ilgimi çeken görüntüleri fotoğraflıyorum ve gözlemlerim sonucunda kendi dokularımı ortaya çıkarıyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

3.7. Gerçek ve Yapay Yaşamın Düşüncesi

Sanatsal üretiminde kendi içsel yaşantılarından ve geçmişte deneyimlediği anılardan hareketle, doğada bulunan nesneleri insan yaşamındaki kavramlarla ilişkilendirmektedir. Bu düşünce yapısının temelinde,

geçmişte yaşadığı coğrafyanın ve kırsal ortamın etkisiyle ağaçlara ve kuş yuvalarına verdiği önem yatmaktadır. Zaman içinde doğada meydana gelen tahribatın önüne geçme arzusuyla, lisans ve lisansüstü eğitimi boyunca farkındalık yaratma ve mesaj verme amacıyla kuş yuvalarını ağaçlarla birlikte kullanarak insan varoluşuna vurgu yapmaktadır (**Tablo 3.6**).

1.görüşme; “Gerçek hayattaki ağaçlar bana göre doğayı, mekânı gerçekten şekillendiren varlıklar, sessiz varlıklar. Bence ağaçlar çok sessiz varlıklar ama yaşayan ve varlığını hissettiren çok önemli bir unsur. Yani o şekilde düşünüyorum. Ağaçlar üzerinde gerçek anlamda daha çok doğanın vazgeçilmezi diye düşünüyorum. Aslında ağaç ve yuva birbiriyle çok bağlantılı şeyler. Ağaç ve yuvanın bir arada kullanılması, doğanın içinde var olan, yapay olmayan kuş yuvalarının ağaçların üzerinde bulunması bana doğanın içinden bir parçaymış gibi hissettirdi. Tabii çalışmalarımda yapay olması daha çok doğanın doğallığının dışına çıkılmasıyla alakalı bir durumdur,” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.6: Yuva 12, TÜYB, 100 x 80 cm, 2020, Malatya.

2.görüşme; “Doğanın içinde bir parça gibi düşünüyorum ve yapay yuvaları da yine ağacın kendi özgün dokusunda yapılan ama ağaçtan farklı, hani insan eli değmiş bir yapı gibi ele alarak o ikisi arasındaki zıtlığı ve benzerliği elde etmeye çalışıyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

3.8. Sosyo-Kültürel Yapının Resme Aktarımı ve Varlığın Farklı Boyutlarda Çeşitliliği

Katılımcının sanat pratiğinde sıklıkla rastlanan ağaç ve yuva imgesi, içeriksel düzlemde genellikle kurak ve zengin dokulu ağaçlar aracılığıyla doğaya verilen tahribatı görünür kılma amacını taşımaktadır. Kuş yuvası ve ağaç birlikteliği üzerinden kurduğu anlatılarda ise, doğal ortamın ayrılmaz bir parçası olan bu nesnelerin sonradan yapay formlara dönüşmesi, doğanın tahrip edilmesiyle birlikte doğal olanın yapaylaşmasına yönelik bir gönderme oluşturmaktadır. Sanatçı, bu eserleri vasıtasıyla insanlığa yönelik bir mesaj iletmeyi ve bilinçli bireylerin doğanın korunmasına katkıda bulunması için doğaya karşı bir farkındalık geliştirmeyi hedeflemektedir (**Tablo 3.7**).

1.görüşme; “Genelde doğanın içinde yaşadığımız için doğaya biraz daha saygılı olmamız gerektiği mesajını veriyorum ve aynı zamanda yok olan doğaya karşı biraz daha saygı, biraz daha sahip çıkmamız gerektiğini ifade etmeye çalışıyorum. Tarihimizde ve kültürümüzde var olan köklü “yuva kültürü”nü ortaya çıkarmak ve onu eserlerim aracılığıyla anlatmak, sanatsal çabalarımın önemli bir parçasıdır. Bu, sadece geçmişi yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda bugüne ve geleceğe taşımak istediğim bir değerdir. Aslında bir taraftan doğa, bir taraftan kültür, ikisini bir arada kullanıyorum yani. Değişikliğe uğrayacak ama özünden kopmayacak, yani aynı öze sahip olacak. Tabii ki çok daha zenginleştirecek, belki de sadelikten zenginliğe doğru gidecek. Çünkü doğanın içine girdiğim için doğayı ilgilendiren daha çok nesneler olacak, o anlamda zenginleşeceğini düşünüyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

2.görüşme; “Sosyal ve kültürel yapıya katkısı olduğunu düşünüyorum, çünkü bu durum tüm insanları ilgilendiren bir güç, serzeniş ve canlılık kavramını barındırıyor. Bu alanda önemli bir katkı sağladığını söyleyebilirim. Doğa ile canlılığın ayrılmaz bir parça olduğu için, yani doğayı ele aldığım için bunun sosyal kültürel bir yorum olduğunu düşünüyorum ya da çok fazlasıyla ilgilendirdiğini düşünüyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 3.7: Yuva 13, TÜYB, 100 x 80 cm, 2020, Malatya.

2.görüşme; “Çalışmam doğayla alakalı ve resimlerimde de sıklıkla yer aldığı gibi ağaç ve kuş yuvası üzerine yoğunlaşıyor. Şu anki çalışmalarım daha çok kurumuş ve kurumaya yakın ağaç kurgularıyla devam ediyor. Biraz da doğaya verilen zarardan bahsetmeye çalışıyorum ve doğanın bir canlı için ne kadar önemli olduğunu anlatmaya gayret ediyorum. Kuş yuvası aslında normalde doğanın bir parçası olan bir olgu ama sonradan yapay bir şekle dönüşmesi, doğanın yok edilmesiyle birlikte doğallığın yapaylığa evrilmesini andırıyor. Bu nedenle doğaya karşı bir farkındalık uyandırmaya çalışıyorum,” şeklinde ifade etmiştir.

4. Sonuç

İncelenen katılımcının sanatsal yaratım yolculuğu, geçmişte deneyimlediği olayların ve kendine özgü yaşam biçiminin eserlerine derinlemesine nüfuz ettiğini göstermektedir. Sanatçı, iç dünyasının karmaşık yapısını görsel formlar vasıtasıyla dışa vurmaya çabalasa da, bedensel ve ruhsal etkenlerin etkisiyle çalışmalarında belirgin bir tematik bütünlük kurmakta zorlandığı ve süregelen bir kimlik arayışı içinde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcının tercih ettiği renk kullanımı, zihinsel ve duygusal dünyasında hüküm süren karmaşayı gözler önüne sermektedir. Erken dönemde benimsediği kapalı kompozisyon anlayışı, bilinçaltındaki kaygılar ve içe dönük eğilimlerle ilişkilendirilebilirken, zamanla açık kompozisyonlara yönelmesi, özgürleşme arzusunun ve kendini ifade etme yönündeki artan çabanın bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Çocukluk çağının travmatik izlerini içgüdüsel olarak aşmaya çalışan sanatçı, sanatı bir tür sığınak olarak görmekte ve yaşadığı sarsıcı olayları tuvaline aktararak bu deneyimlerle mücadele etmeye çalışmaktadır. Eserlerinde ağırlıklı olarak kullandığı koyu tonlar mevcut ruh halini yansıtırken, bazı çalışmalarda beliren aydınlık ve canlı renkler, içsel olarak aradığı umudu ve ışığı temsil etmektedir. Bu çerçevede, sosyokültürel yapının bireyin sanat algısı üzerindeki etkisi açıkça belirginleşmektedir. Katılımcının sanatında yer verdiği biçimler ve ele aldığı temalar, yalnızca kişisel yaşantılarından kaynaklanmamakta, aynı zamanda içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerinden, sosyal yapısından ve çevresel etkileşimlerinden de belirgin izler taşımaktadır.

Kurumsal yapıların dahi sosyal ve kültürel gerçekliği bünyesinde barındıran dinamik unsurlar olduğu ve sosyokültürel sistemlerin bir sonucu olmanın yanı sıra onları şekillendiren ilişkisel ağların merkezinde konumlandığı düşünüldüğünde, sosyolojik açıdan sosyokültürel yapının bireyin estetik seçimleri ve sanatsal üretimi üzerindeki belirleyici rolü görülmektedir (Güzel, 2013: 45-60). Katılımcının erken dönem eserlerinde dokunun daha ziyade tekdüze bir şekilde kullanıldığı, ancak sonraki süreçte dokunun yüzeye daha yaygın ve zengin bir şekilde aktarıldığı gözlemlenmiştir. Bu değişim, katılımcının sanatsal olgunlaşma sürecinde deneyimlediği içsel dönüşümü ve artan öz farkındalığını işaret etmektedir.

Bu çalışma neticesinde elde edilen bulgular, katılımcının henüz kendine özgü, belirgin bir sanatsal üslup geliştirememiş olmasına rağmen bu yönde bir bilinç oluşturduğunu ve sanat aracılığıyla iç dünyasını yeniden anlamlandırma ve ifade etme arayışında olduğunu ortaya koymaktadır. Sanat, bu birey için yalnızca estetik bir yaratım alanı olmanın ötesinde, aynı zamanda psikolojik bir başa çıkma stratejisi ve kimlik inşa etme sürecinin önemli bir parçasıdır.

Kaynakça

Aslantürk, Y. (1999). Kültür ve anlam. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Aydoğan, Y. (2020). Kültürel miras bilinci kazanımıyla ilgili müze eğitimi dersi üzerine bir durum çalışması (Doktora tezi). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Barrett, T. (2019). Neden bu sanat? (Çağdaş sanatta estetik ve eleştiri) (Elif Ermert, Çev.). İstanbul, Hayalperest Yayınevi.
- Bilgiseven, M. (1982). Sosyolojiye Giriş. İstanbul, Beta Yayınları.
- Creswell, J. W. (2014). Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. (S. B. Demir, Çev.). (1. Baskı). Ankara, Eğiten Kitap.
- Çağlarca, M. (1999). Sanatın Dili ve Plastik Değerler. İstanbul, Doruk Yayınları.
- Eczacıbaşı, Ş. (1997). Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi (Cilt 1). İstanbul, Yem Yayınları.
- Erkal, M. (1992). Toplum Bilimlerine Giriş. İstanbul, Der Yayınları.
- Gür, H. (2019). Resim sanatında yaşanan gelişmelerin Türk resim sanatına etkisi (Lisansüstü tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s. 27.
- Güzel, A. (2013). Sosyokültürel yapı ve kurumsal etkileşim: Ataerki kavramı üzerine bir değerlendirme. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 16(2), ss. 45-60.
- Güzel, S. (2019a). Sosyal yapı ve toplumsal yapı bileşkesinde sosyokültürel yapı kavramı. Konya, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ss. 97.
- Johnson, A. P. (2015). Eylem araştırması el kitabı (2 b.) (Y. Uzuner & M. Özten Anay, Çev.). Ankara, Pegem Akademi.
- Kalmık, Z. (1964). Sanatın temel ilkeleri. Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kızılçelik, S. (1991). Pitirim A. Sorokin. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi, (6), ss. 27-44.
- Meriç, A. (1998). Kültür Üzerine Düşünceler. İstanbul, İletişim Yayınları.
- Namenvirth, J. (1987). Sosyolojik Kuramlar ve Kültür. İstanbul, Cem Yayınevi.
- Özarpınar, Y. (1999). Kültür Kuramı. İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Özmen, Y. S. (2020). Resim Sanatında Doku Kavramı, Kullanım Süreci ve Anlatım Biçimleri (Lisansüstü Tezi). İstanbul, Yeditepe Üniversitesi, ss. 9-40.
- Rideal, L. (2015). Resimler Nasıl Okunur? (Anlam ve Yöntem Okuma Rehberi) (E. Nahum, Çev.). İstanbul, Şişli: Yem Yayın.
- Turani, A. (1993). Çağdaş Sanat. Ankara, Ütopya Yayınları.

Şekil Kaynakçaları

Şekil 2.1: Durum çalışmasının aşamaları. (Araştırmacı tarafından manuel bir şekilde tasarlanmıştır).

Şekil 3.2: Temaların bulgulara göre dağılım sırası. (Araştırmacı tarafından manuel bir şekilde tasarlanmıştır).